noch door de kunstgrepen van bonden of confederaties. De deelen moeten te zamen *groeien* tot één organisch geheel. En deze eenheid wordt het best bevorderd als ieder Theoloog op het diepst doordringt *in*, op het hartelijkst zich gebonden voelt *aan*, en op het zuiverst weet uit te werken en voor te stellen *de theologie van zijn eigen kerk*, voor ons *de Gereformeerde*.

We voegen hier nog iets aan toe.

Dr. Poppen schreef ons, dat hij zoo teleurgesteld was, door wat hij op menig Zendingsstation in Japan vond.

Schriftondermijning en allerlei Ethische en Moderne speculatie doorgedrongen tot onder hen, die uitgingen om het Woord Gods in deze heidenwereld in te dragen.

Japansche studenten reeds vergiftigd met ontkennende Schriftcritiek.

Het is daarom van belang te achten, dat Dr. Poppen in de reeds tamelijk uitgebreide Protestantsche kerk van Japan weer de zuivere banier ophief.

Wie in een heidensch land niet klaar en helder de bazuin des Evangelies doet hooren, is onbekwaam tot zoo heilig werk, en verwoest in stede dat hij zou bouwen.

Eerste antwoord.

Gelijk we een vorig maal reeds mededeelden heeft Ds. Bruna onze eerste vraag reeds beantwoord.

Hij deed zulks in dit schrijven:

Zeer geachte Hooggeleerde Heer!

Nog een enkel woord van verweer zou ik gaarne in de *Heraut* geplaatst zien.

De vraag, door welk intermediair ik zelf de zending van Christus in mijn ambt verkregen heb, heb ik mij zelf natuurlijk ernstig gesteld. En dan is op mijn standpunt 't antwoord toch ook door uzelf wel te geven; namelijk: door den kerkeraad van Christus' kerk te Buurse, die mij als zoodanig geroepen heeft, behalve dat die kerkeraad, als bestuurslichaam der Herv. kerk, mij in *die vereeniging* heeft aangesteld.

Met achting

Uw dw. br.
G. Bruna.

Buurse.

Critiek op dit antwoord kan uit den aard der zaak niet uitblijven.

Ondersteld moet beiderzijds, dat het èn onzen geachten opponent èn ons te doen is, om scherp de hoogernstige vraag onder de oogen te zien, wat op dit oogenblik, en onder de gegeven omstandigheden, aan de mannen van Gereformeerde belijdenis te doen staat, om voor God getrouw te worden bevonden, hun belijdenis niet te verloochenen, de waarheid in hun optreden niet te verzaken, en toch, want ook dit laatste voegen we er bij, zoo weinig mogelijk uit te rukken wat misschien nog kon opbloeien.

In dien zin nu stelden we allereerst de vraag: Hoe zijt ge in het bezit gekomen van uwe zending van Christuswege als Dienaar des Woords?

En hierop antwoordt Ds. Bruna nu: *Door den kerkeraad van Christus' kerk te Buurse.*

Toch gevoelde hij zelf reeds, dat dit eenvoudige, klare antwoord, waarmee de zaak uit zou geweest zijn, *iets feitelijks verzweeg.*

Niet anders bedoelende dan oprecht te zijn, voegde hij er daarom eigener beweging bij, dat die kerkeraad te Buurse tevens als bestuurslichaam der Herv. kerk hem in de vereeniging, genaamd: *Hervormde kerk*, heeft aangesteld.

Een opmerkelijke bijvoeging.

Immers de kerkeraad heeft niet twee dingen gedaan, eerst en afzonderlijk hem beroepen als leeraar, en daarna apart hem in contact gebracht met de Hervormde kerk, maar *beide was één*: Hij kon geen Dienaar des Woords te Buurse worden, zonder tegelijk predikant te worden van de Hervormde kerk, en *als* predikant der Hervormde kerk werd hij leeraar te Buurse.

Het is dus een kerkeraad, die zegt ambtelijk over een kerk van Christus te staan, en die, een Dienaar des Woords beroepende, hem noodzaakt tegelijk als predikant op te treden in een Vereeniging waarin Modernen, Groningers en andere mannen met hem in één gelid staan.

Mag nu een kerkeraad, die Christus eert, zich aan het Woord houdt, en de Belijdenis is toegedaan, zulks doen?

Toont zulk een kerkeraad niet reeds hierdoor dat hij het recht *mist*, om in Christus' naam te ordenen?

Verkeerde men nog in een overgangstoestand, er ware misschien nog hope, dat de Vereeniging ongemerkt weer kerk worden zou. Maar die hope is na 1886 afgesneden.

De Vereeniging, die nog steeds de Modernen de hand boven het hoofd hield, heeft de Dienaren van Christus die voor zijn Woord opkwamen, destijds in menigte uitgeworpen.

En toch dwingt de kerkeraad van Buurse haar leeraar, om tegelijk predikant van zulk een Genootschap, en dat wel in één gelid met loochenaars van den Christus te zijn.

Bovendien, niemand mag als leeraar worden beroepen dan na behoorlijk onderzoek. Heeft nu de kerkeraad van Buurse Ds. Bruna geëxamineerd?

Immers neen, hij is geëxamineerd bij het Genootschap.

Daarvoor heeft hij zichzelf aangemeld.

En met dit Genootschaps-certificaat is hij tot den kerkeraad gekomen, en dit Genootschaps-certificaat heeft bij den kerkeraad gegolden.

Dat Genootschap komt door kerkvisitatie onderzoek doen, of Ds. Bruna zijn ambt behoorlijk waarneemt.

Komt er een vacature, dan zorgt dat Genootschap voor de waarneming van den Dienst.

Aan dat Genootschap moet de kerkeraad, en Ds. Bruna in zijn naam de jonge belijders en belijderessen door belofte van trouw en gehoorzaamheid verbinden.

Wie van buiten inkomt moet die kerkeraad als lid erkennen en toelaten ook al is hij een loochenaar van God en zijn Woord.

En zeker nu kan men zeggen: Ge moet onderscheiden tusschen dien kerkeraad in zijn officieel optreden, en dien kerkeraad in zijn heimelijk bedoelen.

In zijn *openlijk optreden* is de kerkeraad een Genootschapskerkeraad, staande onder Genootschapsreglement, houdende Genootschapsboeken, en dienende naar Genootschapsgeest; maar volgens *heimelijk bedoelen* is die kerkeraad een college van ambtsdragers van den Christus, geestelijk dienende, en alleen de ware belijders eerende; edoch juist deze dubbelhartigheid kan en mag niet bestaan.

Een kerkeraad *mag* niet tegelijk iets anders wezen. Hij *kan* niet tegelijk bestuurscollege van een onheilig, onwaar Genootschap, en Raad der kerke Christi zijn.

Die twee vloeken tegen elkander.

Ze sluiten elkander uit.

Zoo nu ook hier.

Het beroepen van een Dienaar des Woords is wel terdege een officieele daad. Het beroep hangt niet aan heimelijke intentie, maar aan stemming en openlijk besluit.

Voorzoover Ds. Bruna te Buurse beroepen is, is hij alleen en eeniglijk als Genootschapspredikant beroepen door het Bestuurscollege van dat Genootschap, afdeeling Buurse.

Een ander officieel stuk, een anderen beroepsbrief heeft hij niet.

En stel al, dat de kerkeraadsleden, allen saam, hem nog een anderen geestelijken beroepsbrief in naam van Christus' kerk hadden gegeven, dit tweede stuk *zou niet gelden*. Dat zou scheurpapier zijn. Zijn positie in ambtelijke rechten en ambtelijke emolumenten, bezit hij uitsluitend krachtens *dat eerste officieele stuk*.

Van tweeën één dus.

Ds. Bruna is wettig in naam van Christus door dien kerkeraad aangesteld, maar dan moet die kerkeraad hem ook zelf examineeren, en *mag* hij hem niet tegelijk enroleeren in één korps met de loochenaars van den Christus.

Of wel de kerkeraad is buiten staat hem te beroepen, tenzij hij hem tevens en tegelijk als Genootschapspredikant op Genootschapscertificaat aanstelle, maar dan doet de kerkeraad wat hij als kerkeraad van Christuswege niet kan en mag doen, en toont daardoor de autoriteit *niet* te bezitten die voor een wettig beroep van Christuswege onmisbaar is.

Dr. Acquoy.

Ook in ons blad mag een woord van dankbare herinnering worden gewijd aan de nagedachtenis van wijlen den hoogleeraar in de kerkgeschiedenis te Leiden, Dr. Acquoy.

Zijn beteekenis voor het Calvinisme is, dat onder zijn inspiratie de Calvinistische periode voor onze vaderlandsche kerkgeschiedenis in haar eere hersteld werd.

De hoogleeraar Kist had voor die schoone periode van ons kerkelijk leven oog noch oor noch hart.

Zijn opvolger Rauwenhoff was meer wijsgeer dan historicus en kon in het verleden onzer vaderlandsche kerk van voor drie eeuwen niet inleven.

Beets heeft te Utrecht, zoomin als zijn voorganger Ter Haar, aan het onderzoek dezer periode zijn krachten gewijd.

En Moll te Amsterdam, wiens dankbare leerling Acquoy was, was te zeer verdiept in de studie der Middeleeuwen om de Reformatie recht te doen wedervaren.

Eerst Acquoy was het, die den historischen zin van zijn leermeester uit de Middeleeuwen naar het tijdperk onzer Reformatie overbracht, geheel in aansluiting aan Scholten, trouw blijvende aan de Leidsche traditie, die zich steeds in het Reformatorisch tijdperk bewoog.

Alleen Acquoy had dit boven Scholten voor, dat hij niet het Reformatorisch tuighuis leegplunderde om de orthodoxie te bestrijden, en haar gedachtenwereld in zijn eigen wijsgeerig harnas te steken, maar dat hij, met een onpartijdigheid die boven onzen lof is, er naar streefde om dit schoone tijdperk van ons kerkelijk verleden in zijn beste mannen te laten uitkomen, gelijk het geweest was.

Hieraan danken we dan ook heel de reeks van biographieën van Gereformeerde voorgangers en tolken, die achtereenvolgens onder zijn inspiratie het licht zagen.

Biographieën die *ons* natuurlijk niet geheel voldoen, omdat de strijd voor de waarheid, die voor alle deze mannen levensdoel was, er niet altijd in tot zijn recht komt.

Maar biographieën die dan toch de verdienste hebben, dat ze in kringen die van het Calvinisme geheel vervreemd waren, weer eerbied voor ons Calvinistisch verleden hebben ingeboezemd.

Deswege blijven we ook ons in onze kringen Dr. Acquoy met dankbaarheid gedenken.

Zonder het te willen of te bedoelen, heeft hij ons in de hand gewerkt.

Recensie.

Bij den uitgever Fischer zag een rede van Ds. Hoekstra van Schiedam het licht.

Deze rede werd gehouden ter aanbeveling van de Vrije Universiteit.

Ze draagt ten titel: *Het licht schijnende in de duisternis*, en draagt geheel dat schoone karakter van klaarheid en helderheid en doorzichtigheid, dat voegt bij zulk een tekstkeuze.

Reeds de practische exegese is zoo schoon. Slechts één voorbeeld.

Gij wordt ziek. Dat is de openbaring van de kiem des doods, die ge met u omdraagt. Daar hebt ge de duisternis. Maar, het heeft God behaagd door zijn algemeene goedertierenheid de menschen middelen te laten vinden, kruiden enz., waarin Hij een genezende kracht heeft gelegd. Dat is het licht, dat in de duisternis schijnt. De dokter geeft u die middelen. De Heere zegent ze. De dood wordt in uw lichaam voor een tijd teruggedrongen. Uw levenskracht wordt onderhouden en gesterkt. Gij geneest. Zie daar het woord: »en het licht schijnt in de duisternis." Het is alles door het eeuwige Woord.

Een tweede voorbeeld. Als God eens had toegelaten en nog toeliet, dat de zonde van het menschenhart zich openbaarde en uitgroeide zooals ze is, dan zou de aarde een hel zijn. Dan zou de een den ander op allerlei wijze vermoorden. Maar dat heeft God niet toegelaten, omdat Hij het menschelijk geslacht in stand houden wil; omdat Hij zijne uitverkorenen vergaderen wil; omdat Hij zijn Koninkrijk op deze aarde door Christus wil laten komen. Daarom betengelt God de zonde in de harten der menschen, ook der ongeloovige menschen. God geeft, dat er nog voor den dag komt menschelijkheid, meêdoogendheid, hulpvaardigheid, edelmoedigheid, opoffering enz. Dat is niet, dat de mensch niet zoo slecht door de zonde geworden is. Neen, als het aan den mensch hing, zou de zonde geheel uitspatten, en zou niets van die deugden der samenleving gezien worden. Maar het is het licht, dat in de duisternis schijnt: het is door het eeuwige Woord.

Ook de toepassing is in haar kortheid treffend.

Hoor maar:

En neem eens een rechtsgeleerde. Waar blijft de vastigheid van het recht, als het niet uit God afgeleid wordt; als alle rechtsbesef, dat er nog is onder de menschen, en alle eerbied voor dat recht, niet wordt aangezien als een schijnsel van het licht van het eeuwige Woord in de duisternis; en als er niet, om het recht te vinden en vast te stellen, teruggegaan wordt tot Gods geopenbaarde wet? Waar blijft de klem van het overheidsgezag, als de lampe van Gods Woord wordt weggenomen?

En de natuurkundige, die ongeloovig is. Gij vraagt hem: vanwaar die schoone orde, die fijne bewerktuiging? Hij moet zeggen: ik weet het niet. Of: vanwaar ook, in sommige opzichten, die verwoesting en wanorde in de natuur? Hij weet het niet, dat dat door de zonde is. Of: waarheen zal dat alles nu leiden? Hij moet wederom de schouders ophalen. Hij kan de natuur wel bewonderen. Het licht schijnt wel in de duisternis. Maar voor het eeuwige Woord, dat alle dingen draagt, heeft hij geen oog. De duisternis heeft hetzelve niet begrepen.

En behoeven wij nog iets te zeggen van de Godgeleerde studie? Wat moet er van worden als de vastigheden van de Goddelijke Schrifttuur verlaten worden, en daardoor dan ook zelfs geen besef meer gevonden wordt, dat de onbekende God, in wien we toch leven, ons bewegen en zijn, ons alleen door den eeniggeboren Zoon, het vleesch geworden Woord, wordt verklaard?

Zeer bevelen we dan ook de lezing en de verspreiding van dit keurige woord aan.

Het is als alles van Hoekstra's hand, gezond in de leer, klaar in de voorstelling, uitgewerkt in den vorm.

Ingezonden.

Gaarne verleenen we een plaats aan dit bezielde schrijven van Br. Jansz uit Salatiga.

„Een Schandvlek der Natiën."

Onder dezen titel gaf De *Standaard* van den 11en September jl. een degelijke beschouwing over de jammerlijke flauwhartigheid der Europeesche mogendheden, die ze nog altijd doet aarzelen met afdoende maatregelen tusschenbeide te komen in de gruwelen die onder het oog en met goedkeuring van den Sultan van Turkije plaats hebben ten opzichte van de diep beklagenswaardige Armeniërs.

Wel is die flauwhartigheid tegenover een weerloos volk van mede-Christenen een schandvlek op de koninklijke en keizerlijke majesteit; op geheel Europa; op de Christenheid, en dat recht in het aangezicht van het Mohammedanisme! Wat moeten nu de Heidensche en Mohammedaansche volkeren, aan wie het Evangelie verkondigd wordt, van de kracht en den zegen van dat Evangelie denken en zeggen! Tegen den slavenhandel wordt met eenige (mocht het eens worden met volle!) kracht geageerd; maar waar het geldt mede-Christenen uit de klauwen van een Mohammedaansch monster te bevrijden, durft niemand van die majesteiten een vinger uitsteken! »Het Europeesch concert mocht er schade bij lijden!" Maar zien die machten dan niet in, dat haar zoo gevierd »Europeesch concert" blijkbaar niet anders dan in naam bestaat? Ach, het is geen druppel van de stroomen bloeds waard, die er voor opgeofferd worden! Wanneer inderdaad de majesteit van Hem bij wiens gratie zij regeeren, op hen rustte, ze zouden er anders over denken!

»Een ernstig doorgezette poging, om de Armeniërs voor goed te helpen, zou geheel Europa in vlam zetten en een bloedbad veroorzaken veel erger dan daar ginds voorvalt." Zoo redeneert gij, vorsten van Europa. Wat bewijst dat? Dat gij niet erkennen wilt dat Christus de Opperheer van u allen is, en gij het bestuur over de wereld niet aan Hem durft overlaten. Derhalve dat gij, koningen en keizers, Christenvorsten, opstandelingen zijt tegen uw wettigen Oppervorst, die met zijn eigen bloed de regeering over de wereld zich verworven heeft tot redding van zondaren, ook van u, terwijl Hij dit Zijn voorbeeld ook voor u ter navolging heeft nagelaten. Op wiens last hebt gij den gruwel der verwoesting, uw oorlogsmateriaal, in zoo ontzettende mate versterkt, dat gij nu zelf terugschrikt voor het denkbeeld dat die moordkrachten tegen elkander in werking zouden komen? Niet uw Heer en Meester heeft u dat bevolen. Tegen Zijn heilig gebod der liefde in houdt gij honderdduizenden en millioenen uwer onderdanen tot kanonnenspijs gereed, in plaats van uwe kracht te zoeken in *Zijn* waarheid en *Zijn* recht, waarin gij niets wezenlijks zoudt te vreezen hebben van eenigen vijand, van welke zijde ook. Waar gij zoo uwe kracht en veiligheid zoekt in toebereidselen tot moorden en verwoesten, spreekt het wel vanzelf, dat uw eigen geweten u zegt dat gij 't niet waardig zijt de redders van dat arme, vermoorde volk te worden.

Indien gij (ware 't ook maar één van u, de kleinste uit uw midden) naar uw heiligen plicht, in Christus' Naam, de hand tot redding hadt uitgestoken, het ware u met eere gelukt; en de gansche Christenheid zou er zich in verblijd hebben en God hebben geloofd en geprezen; en de Islam had door u geleerd te beven voor den Redder der verdrukten, die »den verdrukker zal verbrijzelen" en straffen zal ook allen, die zich met den booswicht medeplichtig maken, door de macht hun gegeven niet aan te wenden om hem zijn moorden te beletten. Maar nu, wat spreekt gij van een »Europeesch concert", zoolang gij het zelfs niet eens kunt worden voor zulk een noodige en heilige zaak! Dat »concert" kan alleen bestaan, wanneer gij allen te zamen u nederig onderwerpt aan Christus' heerscherstaf, en Zijn Geest u allen er toe leidt, om in Zijn Naam en kracht te zamen een verbond te sluiten tot het volgen van Zijn gebod en leer.

»Gij zijt het zout der aarde", sprak de Christus tot zijne volgelingen; ook tot u, Christenvorsten! is het gesproken. Er is veel over getwist, of wezenlijk zout ook inderdaad smakeloos zou kunnen worden. Met die vraag hebben wij eigenlijk niet te maken. Dit is gewis: het hemelsche zout, het Woord Gods, hetwelk ieder, die er door bezield wordt, tot bederfwerend en smaakgevend zout maakt, verliest zijn zegenende en heiligende kracht nooit. Het aangehaalde woord des Heilands wil zeggen, dat wie Hem volgen, doortrokken van dat kosthaar zout, het zout in zijn waarde hebben te vertegenwoordigen. Wie nu, zich Christen noemende en als zoodanig gedoopt, de kracht van dat zout verloochent en niet naar en in die kracht zijn handelingen regelt, die beantwoordt niet aan zijn roeping, is smakeloos zout en »deugt nergens meer toe, dan om buiten geworpen en van de menschen vertreden te worden." En o Christenvorsten! zelfs daarmede zoudt gij er nog niet van af zijn: de smaad die u treffen moest is, door uw flauwhartigheid, voor 't oog van Islam en heidendom op het Evangelie neêrgekomen; en dat zult gij hebben te verantwoorden voor Gods gericht. Daarbij worde wel bedacht, dat over u dat gericht aanvankelijk reeds moet komen in den tijd dezer aardsche bedeeling, dus voor het oog van alle dan nog bestaande natiën; want in het eindgericht zijn uwe natiën als zoodanig niet bekend, alleen de enkele personen, hetzij ze hier onderdanen of regeerders waren. Er is dus groot gevaar dat, deels door uwe ongehoorzaamheid, de Christenheid haar toonaangeving en heerschappij in de wereld zal verliezen, en die aan andere volken zullen gegeven worden.

Mongolen en Japaneezen laten reeds vrij wat teekenen zien die stof tot ernstige bedenking geven; terwijl aan de andere zijde zoogenaamde »godsdienst-congressen" en het prospectus ter invoering van een opgerakeld Grieksch heidendom in het moderne Babylon reeds hun deel aanbrengen ter ontluistering van het dierbaar en zegenrijk gebleken Evangelie! Hoevelen reeds geven aan het Boeddhisme de voorkeur boven de Goddelijk schoone Leer des Kruises! Welnu, zou het dan bevreemden, zoo de Rechtvaardige de wereldheerschappij van de Christenen op de Boeddhistische volken deed overgaan?

Hoe zou u en ons dat smaken? Temeer zou dat rechtvaardig blijken, nu de Christenvorsten en -volken zelf toonen hoezeer de kracht van het zout des Evangelies in hen verslapt is, zoodat ze het dulden, dat een volk uit hun midden onrechtvaardiglijk wordt vertrapt, vermoord en uitgeroeid!

Nogmaals, wat spreekt men van een »Europeesch concert," waar elk uwer vraagt naar eigen belang en eigen grootheid, en de een den ander wantrouwig aanziet en zich tegen hem tot de tanden toe wapent voor 't geval dat die ander zich misschien iets zou aanmatigen, wat zijn medevorsten hem niet gunnen! Liever treure men over jammerlijke verdeeldheid vol onopgeloste dissonanten, doordat elk zijn eigen meester wil zijn en niemand zich onvoorwaardelijk onderwerpt aan den volmaakt goeden wil van den Vorst aller vorsten, den waren Vrede-Koning! Is het u waarlijk te doen om dat »concert", o, sluit dan harten en handen in een tot een hecht verbond in Christus, om naar zijn leer en voorbeeld in de kracht der Goddelijke liefde overal en altijd recht en waarheid voor te staan.

Christenvorsten! bedenkt, eer het te laat is, wat uw heilige verplichting is en wat tot uw best en tot heil uwer onderdanen dient! Armenië *moet* gered: het behoort mede tot de kudde van den Goeden Herder, die er Zijn heilig leven voor gaf op het kruis. Het geheele volk moet bevrijd van de beestachtige en moordzuchtige dwingelandij van den Sultan; die dwingelandij over uwe mede-Christenen moet gefnuikt en belet; en dat geschiedt niet door een serie van nota's, die naar de snippermand gaan, en evenmin door een vloekwaardige Staatkunde, die niet op waarheid en recht, maar op eigenbelang en geveinsdheid gegrond is. Het kan alleen geschieden door een ijzeren hand die in Gods Naam en kracht den dwingeland dwingt naar rede te luisteren. Dat is van Godswege uwe taak, Christenvorsten in Europa! Daarom behoort ook gij tot degenen die door uw Heer en Gebieder tot het zout der aarde werd bestemd.

Daartoe bekleedde *Hij*, de Christus, u met macht om te regeeren en te gebieden, waarlijk niet opdat gij elkander zoudt aangrimmen of bestoken, maar wel, opdat gij in Zijnen Naam verdrukten zoudt redden en beschermen en de verdrukkers zoudt leeren den Leeuw van Juda te vreezen, of ook zij mochten bekeerd en behouden worden. Wanneer gij uw plicht doet *in volle gehoorzaamheid aan Gods gebod* en *in Christus' Naam*, hebt gij niets te vreezen. Laat wat er dan uit geboren kan worden, gerustelijk over aan Christus' albestuur. Hij weet beter te regeeren en beter vrede te maken en te bewaren, dan de bekwaamste uwer en dan gij allen te zamen. Wat gij naar eigen verkiezing doet, komt voor uwe rekening, met al de kwade gevolgen van dien; wat gij op Zijn last volvoert in 't geloof, daar zal Zijn onbegrensde macht voor zorgen, dat het ten goede werkt; en dat goede wordt u bovendien als een genadeloon geschonken. Daarom nog eens: handelt en regeert *naar Zijn gebod* en *in Zijnen Naam*; en Hij zal u wijsheid geven en u bijstaan en helpen, zelfs ook om goed te maken, wat gij reeds in zulk een mate en zoo schandelijk bedorven hebt. Doet gij dat nu nog, voorwaar, gij zult met blijden dank ondervinden, wat heerlijken zegen het door Zijne goedertierenheid en vergevende genade aan u en uwe regeeringen zal aanbrengen.

Geloolt het toch: de wereldvrede en de vrede van Europa zijn aan Zijne handen oneindig beter toevertrouwd dan aan de uwe, ook al maaktet ge te zamen het meest harmonieus concert uit, dat zich denken laat. En gij kunt tot dien vrede medewerken, *alleen* door in alles aan Zijn gebod te gehoorzamen zooals de Bijbel het u leert kennen en de Heilige Geest het u zal leeren betrachten. Doet dat, en uw vrede zal bevestigd zijn; uwe volkeren zullen er u voor danken, en uw loon zal groot zijn, tijdelijk en eeuwig.

P. Jansz.

Buitenland.

Duitschland. De theologische cursus te Stuttgart.

De positieve elementen in de Evangelische landskerk gevoelen steeds meer de behoefte, om tegenover de negatieve Ritschliaansche strooming, waardoor de jongere predikanten voor een groot deel zijn medegesleept, eene actie te stellen, die tracht op de grondslagen, waarop de Evangelische kerk gesticht is, verder te bouwen. Zoo is den 11sten October van dit jaar een theologische cursus te Stuttgart geopend, met het doel, jongere ambtsbroeders gelegenheid te geven broederlijk over verschillende vraagstukken te hooren spreken; om te leeren de theologische vraagstukken dieper op te vatten; om helderheid en vastheid te verkrijgen in de dingen, die het geloof in de geloofsbelijdenis aangaan.

De cursus werd niet publiek gehouden. Men had aan verschillende predikanten uitnoodigingen gezonden, met dit gevolg, dat 43 personen de vergaderingen bijwoonden.

De samenkomsten werden gedurende 14 dagen gehouden. Prelaat Dr. Van Burk sprak over: »de gewichtigste punten uit de geschiedenis van het oorapronkelijk Christendom"; deken Lic. Herrlinger handelde over »de zonde"; de predikant Ganger hield eene voordracht over: »de nieuwste verhandelingen over het Avondmaal"; de Lic. theol. Riggenbach las een stuk voor over »de rechtvaardigingsleer van den apostel Paulus"; de predikant Walter handelde over: »Jezus en het Oude Testament." Ook hield men nog verhandelingen over de volgende onderwerpen »de apostelen als leeraars der kerk", »het voorbestaan en de menschwording van Christus"; »de Augsburgsche confessie" en »Christelijke opvoeding."

De samenkomsten werden elken dag met gebed en schriftlezing begonnen.

Engeland. Een schrijven van den paus aan de Engelsche Episcopalen.

Langen tijd heeft men zich in Roomschgezinde kringen der Engelsche Episcopaalsche kerk gevleid, dat de paus de wijdingen der Episcopaalsche bisschoppen zou erkennen, waardoor een overgang tot de Roomsche kerk gemakkelijk werd gemaakt. Maar al heeft de paus lang de zaak in overweging gehad, hij is er toch ten slotte toe gekomen om te verklaren, dat hij bij het standpunt blijft, dat zijne voorgangers in deze hebben ingenomen. De Roomsche Curie had eerst de Episcopaalsche kerk vermaand, gelijk wij in dit blad mededeelden, om zich onder zijne vlengelen te begeven; en daarop ondervraagd omtrent de geldigheid der Anglicaansche wijdingen, heeft het hoofd der Roomsche kerk thans onomwonden verklaard, dat hij de Episcopaalsche bisschoppen niet als wettig kon erkennen. In een schrijven, beginnende met de woorden »Apostolicae curae", herinnert de paus er aan, dat hij de quaestie der Anglicaansche wijdingen lang en grondig heeft laten onderzoeken, doch dat hij er toe moest komen, om alle decreten van zijne voorgangers, die op deze zaak betrekking hebben, te bevestigen, en deze uit kracht van zijne autoriteit te vernieuwen; en de priesterwijdingen, die naar Anglicaanschen ritus plaats hadden, voor absoluut ongeldig te verklaren.

Het schrijven des pausen eindigt met de vermaning tot alle Anglicanen gericht, om tot de »Katholieke eenheid" weder te keeren, m. a. w., zich zonder eenig voorbehoud aan de pauselijke hiërarchie te onderwerpen.

Het komt ons voor, dat de Episcopalen in Engeland den paus dankbaar moeten zijn voor den klaren wijn dien hij schonk. Men weet nu, waar men aan toe is. De paus wil, dat de Episcopalen eerst zullen inzien, dat door zich niet te onderwerpen aan de hiërarchie, al de kerkelijke handelingen als nietswaardig moeten worden beschouwd. Van zijn standpunt heeft hij volkomen gelijk. Wij meenen ook, dat de paus, door te handelen gelijk hij deed, de Roomsche propaganda in Engeland bevordert. Er is eenmaal eene krachtige beweging naar Rome in Engeland op te merken en deze moet, als God het niet genadig verhoedt, uitloopen op eene volledige onderwerping aan de Roomsche hiërarchie. Reeds deden enkele geleerden en invloedrijke Episcopalen den beslissenden stap, nl. om het hoofd voor den Roomschen paus in den schoot te leggen, en wij houden er ons van overtuigd, dat velen zullen volgen. Het treurigste in deze is, dat er tegen de Romaniseerende richting in de Episcopaalsche kerk geen groep mannen staat, die moedig en fier den vaan van het Calvinisme omhoog houdt.

Rusland. Vermenigvuldigde feestdagen in de Grieksche kerk.

Vorst Jenikejew heeft in een der Russische bladen de geestelijkheid der Grieksch orthodoxe kerk verweten, dat zij door het vermenigvuldigen der feestdagen wel hare zakken vult, maar de gemeenten demoraliseert. De klachten over de »kapelfeesten", over het vieren van den »negenden en tienden Vrijdag", over het houden van den Iwandag, den Eliavrijdag en den Eliadag, zijn reeds van ouden datum. Nieuw is echter de aanklacht, dat de popen door het instellen van nieuwe feestdagen hunne beurzen zoeken te bevoordeelen. Al deze gebruiken der boeren, zoowel de kapelfeesten als de vastgestelde dagen, worden daarom door de geestelijkheid gewijd en vastgesteld, omdat zij daardoor groote verdienste heeft, door het houden der godsdienstoefeningen. »De zeden en gewoonten zullen aanstonds veranderen, zoo spoedig de geestelijkheid een genoegzaam vast tractement verkrijgt." »Dan, aldus beweert de vorst, zullen de geestelijken prediken, dat arbeiden geen zonde is, en dat luieren grove zonde moet genoemd worden. Thans gelijken deze geestelijken meer op heidensche priesters, dan op orthodoxe Christelijke zielenherders, want daar zij geen bezoldiging in geld ontvangen, zijn zij er natuurlijk op uit, om de boeren met alle geestelijke (?) middelen te helpen, om vrije dagen te maken. Er zijn voorbeelden geweest, dat gemeenteleden met verlof van den geestelijke het lot wierpen, om te weten, voor welken heilige men in het dorp een kapel bouwen zou, nadat men eerst aan de bevoegde autoriteit toestemming gevraagd had, en daarna ging men aan het bouwen der kapel. Zoo spoedig de kapel gereed was, hield men natuurlijk een kapel-feest. Bovendien werd vastgesteld op welke dagen men niet werken zou, en deze vaststelling werd gehandhaafd. Wanneer iemand op zulk een dag zou willen arbeiden, dan heeft de gemeentevergadering het recht hem een geldboete op te leggen. Op zulke vastgestelde dagen wordt godsdienstoefening gehouden en daarna brandewijn en bier gedronken, terwijl men van de eene herberg naar de andere loopt. Hoe meer men zulke kapel-feesten houdt en hoe meer vastgestelde dagen men instelt, des te voordeeliger voor de geestelijken.

Het is niet te verwonderen, dat bij zulk een toestand de Grieksche geestelijkheid weinig bij de gemeente in tel is. Zeer dikwijls hoort men van de popen uit den mond des volks verklaren: »zij graaien van levenden en van dooden.""

Nu meenen wij, dat vorst Jenikejew zich zeer vergist, als hij beweert, dat de Russische boeren zullen ophouden zich te bedrinken wanneer de popen een vast tractement krijgen en daar-